

Bolygók

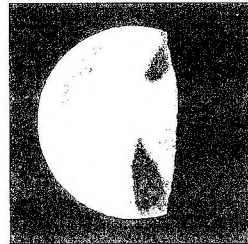
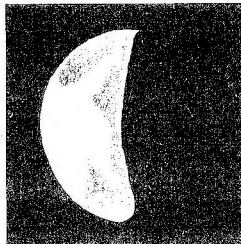
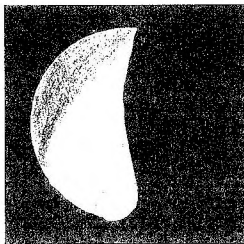
Merkúr, Mars, Szaturnusz

Merkúr (2002 első félév)

Januártól júniusig a bolygó négy kitérésére került sor. A két keleti és két nyugati elongáció közül az észlelők egyedül a május 4-i, kedvező 21°-os maximális keleti kitérést megelőző napokban végezték szerény darabszámú, ám annál értékesebb megfigyeléseiket.

Április 29-én *Tóth*, május 1-jén nappali égen (!) *Deli* figyelte meg először a Merkúrt, melynek korongját mindketten üresnek találták. Nem így volt ez május 1-jén az esti órákban, amikor a Polaris Csillagvizsgáló teraszáról *Bánhalmi*, *Hollósy* és *Rózsahegy*i végzett egymástól teljesen függetlenül Merkúr megfigyeléseket. Mindhárom észlelő rajzán feltűnő hasonlóságot mutató részletek láthatóak, amelyek az ALPO megfigyelési anyagaival és az általuk kiadott vizuális látvány-előzetessel is jó egyezéseket mutatnak. A rajzok alapján az Aphrodites délkeleti irányba elhúzódnó vidékére, valamint az Atlantis és a Phoenicis sötétebb intenzitású területeire ismerhetünk rá. A határozottan sötétebb részletek átlagos, 3–4 közötti intenzitása is jelzi, hogy a Merkúron is vannak említésre méltó megfigyelhető részletek.

Észlelő	Észl.	Műszer
Bartha Lajos (Budapest)	2	15 C
Bánhalmi Balázs (Budapest)	1	20 C
Deli Tamás (Solymár)	3	15 T
Hollósy Tibor (Budapest)	5	20 C
Jávorfi Tamás (Budapest)	1	11,4 T
Romenda Roland* (Miskolc)	1	9,1 T
Rózsahegy	2	20 T
Tóth Bence (Cegléd)	2	8 l
Varga János (Nyírtelek)	2	15 T

Balról jobbra: CM= 288°, 2002.05.01. 18:15 UT, 20 T, 166x, Neutrál II szűrő, (Rózsahegy Márton); CM= 288°, 2002.05.01. 18:30 UT, 20 C, 300x, Neutrál I szűrő, (Hollósy Tibor); CM= 288°, 2002.05.01. 18:40 UT, 20 C, 150x, (Bánhalmi Balázs)

Az előzetes számítások szerint a bolygó dichotómiájára 2002. április 29-én került sor. Ennek bekövetkeztét egyedül Tóth figyelte meg, akinek a rajza egyértelműen jelzi az 50%-os fázist. A rajzok többségén egyébként a bolygó fázisát megfelelően pontosan ábrázolták. Egyedül Bánhalmi rajza lóg ki a sorból, aki az akkor éppen 44%-os fázist érthetetlen módon 71%-osnak ábrázolta. Mentségére szolgáljon, hogy az egyébként éles szemű kezdő megfigyelő talán csak tizedik bolygórajzát készítette...

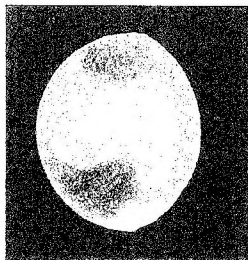
Nagy kár, hogy az első fél év során egyetlen CCD-felvétel sem készült a Merkúrról, holott külföldi példák jelzik az ilyen irányú próbálkozások létjogosultságát.

Az átfogóbb eredmények elérésének érdekében a soron következő nyugati kitérés idejére *október 8–19. között általános szimultán észlelési programot indítottunk*. Ennek időpontjait a Merkúr lassú tengelykörüli forgása miatt nem foglaltuk külön táblázatba, hiszen a fél napos centrálmeridián változás minimális, mindössze 2,5 értékű, így minden azonos napon végzett megfigyelés szimultánnak számítható. Mivel a Merkúr hajnali láthatósági időszakai – hasonlóan a Vénuszhoz – nem igazán népszerűek az észlelők körében, felhívjuk a figyelmet arra, hogy a bolygó ekkor fokozatosan kiemelkedik a zavaró, vastagabb légköri rétegekből, és a nappali égen is nyomon követhető. Korongja ilyenkor lényegesen kedvezőbb körülmények között figyelhető meg, ellentétben az esti láthatóságokkal, amikor megtalálva a bolygót, alig marad időnk az érdemi megfigyelő munkára. Az észlelésekhez minél nagyobb átmérőjű műszerre és – a légkörtől függően – a lehető legnagyobb nagyításra van szükségünk. Kiemelten fontos a színszűrők használata is, melyek közül leginkább a vörös használatát ajánljuk. Ez a nappali megfigyeléseknél az égbolt természetes háttérfényességének tompításán túl a részletek megpillantását is nagyban segíti. Fentieket szem előtt tartva kitarással és némi odafigyeléssel, továbbá megfelelő légköri viszonyokat feltételezve bárki eredményre juthat.

Lezárult a Mars láthatósága

A nagy tavaszi bolygóesorakozó alkalmával még megfigyelhető volt a vörös bolygó egyre kisebbedő korongja. Ezt követően azonban láthatósága rohamosan tovább romlott, és június közepén már nem lehetett megfigyelni. Az utolsó két értékelhető vizuális megfigyelést Hollósy végezte. A január 29-én még 5,4-es, de május 1-jén már csak 4,0-es átmérő mellett készült rajzok csupán homályos, barnás, átlagosan 5–6-os intenzitású, bizonytalanul látszó területekről árulkodnak.

Az augusztus 10-i együttállást követően elkezdődött a bolygó soron következő láthatósági időszaka. Mire ezek a sorok megjelennek, a Mars már ott settenkedik a hajnali égen az Oroszlán csillagképben, készülve a várva várt 2003-as nagy oppozícióra.

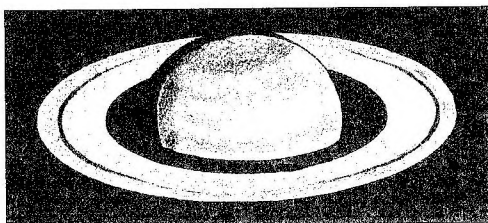

CM = 232°, 2002.05.01.
19:00 UT, 20 C 180x, na-
rancs szűrő (Hollósy Tibor)

A Szaturnusz 2001/2002. évi láthatósága II.

A december 3-i szembenállást követően az észlelők elfordultak a Szaturnusztól. Mindössze heten voltak kíváncsiak a gyűrűs óriásbolygóra, és a június 9-én bekövet-

kező együttállásig tartó láthatósági időszak második feléről csupán tíz vizuális megfigyelés készült. Ezekről a hónapokról önálló értékelést nem lehetett összeállítani.

CM= 232°, 2001.08.26. 00:30 UT, 15 C 225x, (Nagy Zoltán Antal)

A soványka anyagból mindössze annyi derül ki, hogy a különböző sávok és zónák, valamint a gyűrűrendszer alkotóinak átlagos intenzitásában jelentős mérvű változás nem következett be. Az észlelők nem számoltak be komolyabb részletekről, vagy éppen esetlegesen jelentkező rendellenes árnyékjelenségekről sem.

A Szaturnusz holdjainak megfigyeléséről a teljes láthatóság során mindössze három észlelés érkezett szakcsoportunkhoz *Busa*, *Tóth* és *Hollósy* jóvoltából. A legtöbb holdat – szám szerint ötöt (*Dione*, *Iapetus*, *Rhea*, *Tethys*, *Titan*) – *Busának* sikerült megfigyelnie.

Az észlelések elszomorítóan alacsony száma miatt egyik legszebb planétánk jelentősen visszaesett a „népszerűségi listán”. Reméljük, hogy a már elkezdődött újabb láthatósági időszakot aktívabban kísérik majd figyelemmel észlelőink.

Bolygós hírek

Új észlelőlapok!

Az elmúlt évtizedek tapasztalatai alapján az archiválás, és a feldolgozás, valamint a megfigyelők munkájának megkönnyítése érdekében október 1-től új észlelőlapokat vezetünk be, ami minden bolygót érint. Az új formanyomtatványok külön tájékoztató kíséretében a rovatvezetőtől kérhetőek. Mindenkit kérünk, hogy a fenti időpontot követően ne használja a régi észlelőlapokat! Továbbá kérjük, hogy az új lapokat ezt követően senki ne fénymásolja! Külön kérésre, bárki részére megfelelő mennyiségű észlelőlapot tudunk küldeni, de azok a *Polaris* csillagvizsgálóban is beszerezhetőek.

Fentiekkel kapcsolatban kiemeljük, hogy a CCD-vel észlelők számára is külön észlelőlapot dolgozunk ki.

A kitöltött lapokat félbehajtvá C5-ös borítékban továbbra is minden hónap 6-ig havi gyűjtésben kell beküldeni. Az időpont betartására különösen felhívánk a figyelmet, mivel csak ez esetben tudjuk a lehető legaktuálisabb rovatot összeállítani.

HOLLÓSY TIBOR